Мар'яна, вже літня молодиця, вже давненько носить мені молоко двічі на тиждень. Приносить вона глечик молока вранці саме тоді, як я вже вип'ю чай, і просе в мене зо два стакани чаю. Вона сідає коло стола й сама наливає чай і п'є, одпочиваючи од біганини по домах. Вона дуже розумна й говорюча. Вона бере в мене дрібні українські книжки й газети для свого чоловіка Марка Погребняка. Часом мені приносить глечик молока й сам Марко з села Вігуровщини за Дніпром саме проти Києва.

— Марко читає мені й людям і ваші книжки, і газети так гарно та проздрачно, помаленьку, що я все дочиста розбираю, — каже до мене Мар'яна, сьорбаючи з жадобою чай.

— Авжеж читав; та за того Бейліса тільки й мови в нас у Вігуровщині: скрізь по селі за його говорять, що буцімто він зарізав хлопця Андрія Ющінського, щоб добуть християнської крові на мацу. Але цьому ніхто не йме віри.

Та й на суді в Києві цьому не пойняли віри й виправдили його, й кажуть, що його вже й з тюрми випустили, де він просидів більше року.

— Здається, більше року сидів дурнісінько, бо зарізали його ті злодії й розбишаки, за котрих він нахвалявся, що викаже за їх усіх в поліції,— кажу я Мар'яні.

— А вже то вони замучили його в тієї тюряжниці Чеберячки в її домі, а на Бейліса тільки звернули пеню. Так мені було шкода того Бейліса, що його дурно тільки мордували в тюрмі безвинно. Ото, мабуть, перемучився так, як я перемучилась, як мого Марка посадили в Броварях у тюрмі й держали дві неділі. Хтось з Вігуровщини покрав у лісі нарубані лати на покрівлю хати. А наш ворог в Вігуровщині й сказав стражникам, що покрав лати мій Марко. Приїхали стражники з Броварів та й арештували Марка й повели в Броварі та й посадили в тюрму. Господи! Як я тоді перемучилась та перепечалилась за ті два тижні! Зварю обід, сідаю за

стіл, а мені їжа не йде й на думку. І сон мене не брав уночі. Ляжу спать, та й не сплю, та все думаю про Марка, як він поневіряється десь у тюрмі, та нудиться, та ще й безвинно. Так перемучилась, що аж з тіла спала й робота мені не в думці. Аж через дві неділі прибув до нас у двір слідователь з стражниками, обтрусили й обшукали усе подвір'я й клуню. Лазили й на горище, обдивились і покрівлю в повітці і нічого не знайшли. А через два тижні познаходили крадені лати в одного чоловіка під сіном. Як вернувся Марко, я неначе вдруге на світ народилась. А що ж то перетерпів отой Бейліс, сидячи в тюрмі? Хоч він і жид, але він сидів безвинно цілий рік у тюрмі. А в його ж є жінка й діти. Яку ж то муку вони перетерпіли за рік!

Це оповідання сільської молодиці навело й на мою думку багацько дечого: якби Мар'яна сиділа між судовиками в суді, вона не скривдила безвинно навіть єврея. Бо в неї сумління більше, ніж у тих судовиків, котрі гнули справу— доконче — на Бейлісову загибель тільки через те,— що він єврей... В кого ж більше сумління в душі?

1913 року. Київ.